

โรคติดต่อที่สำคัญในศูนย์พักพิงชั่วคราวชายแดนไทย-พม่า (Infectious disease in border camp)

ในปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) สำนักระบาดวิทยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการปรับเปลี่ยนนิยามโรคและการรายงานโรคในระบบเฝ้าระวังโรคติดต่อที่สำคัญในศูนย์พักพิงชั่วคราวไทย – พม่า ทั้ง 9 แห่งให้สามารถตรวจจัดการระบาดได้ดีขึ้น โดยวัดจากระดับความผิดปกติ (threshold) ของแต่ละโรคเป็นรายสัปดาห์ แบ่งเป็นสามกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มโรคที่ให้รายงานทันที (Immediate alert) เมื่อพบผู้ป่วยตั้งแต่ 1 รายขึ้นไป มีทั้งหมด 6 โรค ได้แก่ ปอดอักเสบรุนแรง (Severe atypical pneumonia) อหิวาตกโรค (Cholera) หัด (Measles) กล้ามเนื้ออักเสบของไขสันหลัง/ไขสันหลังอักเสบ (AFP/Suspected poliomyelitis) เยื่อหุ้มสมองอักเสบ/ ไขสันหลังอักเสบ (Meningitis/Encephalitis) และการเจ็บป่วยรุนแรงหรือเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุจากเหตุสงสัยของโรคติดเชื้อ (Severe cases or death of unknown etiology from any suspected cause of infectious diseases)

2. กลุ่มโรคที่เฝ้าระวังความผิดปกติจากค่าระดับความผิดปกติ (threshold) แต่ละสัปดาห์ของศูนย์พักพิงแต่ละแห่ง (Statistic alert) โดยให้รายงานทุกสัปดาห์ รวมทั้งกรณีที่ไม่พบผู้ป่วย (zero report) ทั้งหมด 6 โรค ได้แก่ กลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (Influenza Like Illness) ไข้เลือดออก (Dengue Infection) อุจจาระเหลวเป็นน้ำ (Watery Diarrhea) อุจจาระเป็นมูกเลือด (Dysentery/ bloody Diarrhea) มาลาเรีย (Malaria) และโรคฉี่หนู (Leptospirosis)

3. การเฝ้าระวังโรคจากเหตุการณ์ผิดปกติ (Event base alert) ได้แก่ พบผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มก้อน (Cluster of disease) และกลุ่มผู้ป่วยสงสัยโรคป้องกันได้ด้วยวัคซีน (Suspected vaccine preventable disease)

สถานการณ์โรคที่เฝ้าระวัง

ปี พ.ศ. 2555 มีประชากรพลัดถิ่นที่อาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวทั้ง 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดชายแดนไทยได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี ตาก และแม่ฮ่องสอน รวม 139,165 คน

● กลุ่มโรคที่ให้รายงานทันทีตั้งแต่ผู้ป่วย 1 รายขึ้นไป อหิวาตกโรค

พบผู้ป่วยสงสัยอหิวาตกโรค 2 ราย จากศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านนุโพ พบผู้ป่วยในเดือนสิงหาคม (สัปดาห์ที่ 33) แต่ผลตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการจาก rectal swab ของผู้ป่วยทั้ง 2 ราย ตัวอย่างอาหาร และน้ำ ไม่พบเชื้อก่อโรค

โรคหัด

พบผู้ป่วยสงสัยโรคหัด 70 ราย จากบ้านแม่หละ รวม 39 ราย (เป็นผู้ป่วยที่อาศัยในศูนย์พักพิงบ้านแม่หละ 28 ราย) บ้านถ้ำหิน 25 ราย บ้านแม่สุริน 5 ราย ซึ่งมีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการเป็นบวก 11 ราย 4 ราย และ 3 ราย ตามลำดับ นอกจากนี้พบผู้ป่วยที่อาศัยนอกศูนย์พักพิงจากเหตุการณ์บ้านแม่หละ 11 ราย และบ้านนุโพ 1 ราย ซึ่งมีผลตรวจทางห้องปฏิบัติการเป็นลบ ทั้งนี้มีรายงานจำนวนผู้ป่วยสูงสุด ในเดือนมิถุนายน จำนวน 20 ราย รองลงมา คือ เดือนพฤษภาคม 19 ราย (รูปที่ 1)

กล้ามเนื้ออักเสบ/ไขสันหลังอักเสบ (AFP/Suspected Poliomyelitis)

มีรายงานผู้ป่วยสงสัยกล้ามเนื้ออักเสบ/ไขสันหลังอักเสบ 1 ราย พบผู้ป่วยในเดือนกรกฎาคม (สัปดาห์ที่ 30) เป็นผู้ป่วยอาศัยในศูนย์พักพิงบ้านถ้ำหิน มีประวัติเคยได้รับวัคซีน OPV ก่อนเดินทางมาอยู่ที่ศูนย์พักพิงและได้รับวัคซีนซ้ำอีกครั้งเมื่อเข้ามาอยู่ที่ศูนย์พักพิง แพทย์วินิจฉัยเป็นผู้ป่วยสงสัยโรคโปลิโอ ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการไม่พบเชื้อก่อโรค

เยื่อหุ้มสมองอักเสบ/ไขสันหลังอักเสบ

มีรายงานผู้ป่วยสงสัยโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ/ไขสันหลังอักเสบ 2 ราย จากศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านแม่สุริน 1 ราย ในเดือนกรกฎาคม (สัปดาห์ที่ 27) และศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านต้นยาง เป็นผู้ป่วยเสียชีวิต 1 ราย ในเดือนธันวาคม (สัปดาห์ที่ 49) ซึ่งทั้ง 2 ราย ให้ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการเป็นลบ

การเจ็บป่วยรุนแรงหรือเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุจากเหตุสงสัยของโรคติดเชื้อ (Severe Case / Death of Unknown Etiology from any suspected infectious cause)

มีรายงานผู้เสียชีวิตจากการเจ็บป่วยรุนแรงหรือเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ จากเหตุสงสัยของโรคติดเชื้อที่บ้านแม่สุรินซึ่งอาศัยนอกศูนย์พักพิง 1 ราย ในเดือนตุลาคม (สัปดาห์ที่ 42) ผู้ป่วยมีไข้สูง เหนื่อย ชัก ปวดท้องอย่างรุนแรง เยื่อเมือกโพรงจมูกอักเสบ ถ่ายเหลว และอาเจียนเป็นเลือด แพทย์วินิจฉัยโรคปอดอักเสบรุนแรง (Severe pneumonia)

● กลุ่มโรคที่เฝ้าระวังความผิดปกติ (threshold) จากค่าระดับความผิดปกติ

ค่าระดับความผิดปกติของกลุ่มโรคในศูนย์พักพิงแต่ละแห่ง โดยใช้จำนวนผู้ป่วยมากกว่าค่ามาตรฐานรายสัปดาห์ของแต่ละกลุ่มโรคตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 – 2554 เป็นเกณฑ์วัดเพื่อตรวจจัดการระบาดของโรคและใช้ดำเนินการป้องกันและควบคุม (ตารางที่ 1)

Table 1. Number of weeks that disease reach threshold by camp, 2012.

Camps	Number of weeks					
	ILI	Dengue	Watery diarrhea	Bloody diarrhea	Malaria	Leptospirosis
ThamHin	16	13	12	12	15	1
Don Yang	3	3	5	0	21	2
Mae La	13	10	10	11	0	0
Um Piem	4	1	10	9	0	1
Nu Poe	9	0	10	12	33	0
Ban Mai NaiSoi	11	0	0	14	4	12
Mae Surin	19	0	12	16	3	1
La Oon	2	0	8	8	3	0
MLML	4	0	15	4	2	0

กลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (Influenza like illness)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ได้เพิ่มการรายงานผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ในระบบเฝ้าระวังฯ พบว่าจำนวนผู้ป่วยรายงานในปี พ.ศ. 2555 สูงกว่าปี พ.ศ. 2552 และ ปี พ.ศ. 2553 (รูปที่ 2) พบผู้ป่วยสูงสุดในเดือนตุลาคม จำนวน 1,722 ราย (จากผู้ป่วยทั้งหมด 6,389 ราย) โดยบ้านแม่สุริน มีอัตราป่วยต่อประชากรพันคนสูงสุดคือ 213.74 รองลงมา คือ บ้านต้นยาง (95.64)

ไข้แดงก่ำ/ ไข้เลือดออก (Dengue infection)

ในปี พ.ศ. 2555 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกลดลงจากปี พ.ศ. 2554 แต่มีจำนวนสูงกว่าค่ามัธยฐาน (รูปที่ 3) มีรายงานผู้ป่วยจากศูนย์พักพิง 4 แห่ง คือ บ้านถ้ำหิน บ้านต้นยาง บ้านแม่หละ และบ้านอ้อมเปี้ยม มีแนวโน้มสูงขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนสิงหาคม จากนั้นจึงมีรายงานลดลง ตลอดทั้งปีมีผู้ป่วยทั้งสิ้น 975 ราย อัตราป่วยรวม 7.01 ต่อประชากรพันคน ที่บ้านถ้ำหิน มีอัตราป่วยต่อประชากรพันคนสูงสุด คือ 55.94 (413 รายมากขึ้น 2.3 เท่า เมื่อเทียบกับปี 2554)

อุจจาระร่วงเป็นน้ำ (Watery Diarrhea)

ในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์พักพิงทุกแห่ง มีจำนวนผู้ป่วยสูงกว่าค่าระดับความผิดปกติ โดยมีอัตราป่วยสูงสุดในศูนย์พักพิงบ้านแม่สุริน 158.27 ต่อประชากรพันคน รองลงมาคือบ้านนุโพ (137.62) และบ้านอ้อมเปี้ยม (132.23) ตลอดทั้งปี มีผู้ป่วยทั้งสิ้น 15,526 ราย อัตราป่วย 111.57 ต่อประชากรพันคน และมีผู้ป่วยสูงสุดในเดือนมิถุนายน (รูปที่ 4)

อุจจาระร่วงเป็นมูกเมื่อกลืนเลือดเฉียบพลัน

ในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์พักพิงบ้านแม่สุริน มีจำนวนสัปดาห์ที่พบผู้ป่วยมากกว่าค่าระดับความผิดปกติมากที่สุด ขณะที่บ้านต้นยางไม่มีรายงานจำนวนผู้ป่วยสูงกว่าค่าระดับความผิดปกติ ตลอด

ทั้งปีมีผู้ป่วยทั้งสิ้น 3,661 ราย อัตราป่วย 21.31 ต่อประชากรพันคน มีผู้ป่วยสูงสุดในเดือนมกราคม บ้านแม่ละอูน มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 51.11 ต่อประชากรพันคน (824 ราย) (รูปที่ 5)

มาลาเรีย

ในปี พ.ศ. 2555 มีรายงานผู้ป่วยโรคมาลาเรียเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2554 แต่น้อยกว่าค่ามัธยฐาน แม้มีการรายงานผู้ป่วยตลอดทั้งปี แต่จะมีแนวโน้มสูงขึ้นช่วงเดือนเมษายนจนถึงเดือนสิงหาคม (รูปที่ 6) ตลอดทั้งปีมีผู้ป่วยทั้งสิ้น 5,575 ราย อัตราป่วย 40.06 ต่อประชากรพันคน บ้านนุโพ มีอัตราป่วยต่อประชากรพันคนสูงสุดคือ 76.29 รองลงมา คือ บ้านแม่ละอูน (69.40) และบ้านแม่สุริน (43.93)

● การเฝ้าระวังโรคจากเหตุการณ์ผิดปกติ (Event base alert)

มือ เท้า ปาก (Hand foot mouth)

มีรายงานเหตุการณ์การระบาดของโรคมือเท้าปาก 11 ราย (อัตราป่วย 0.08 ต่อประชากรพันคน) จากศูนย์พักพิง 3 แห่ง คือ ที่บ้านถ้ำหิน 6 ราย บ้านใหม่ในสอย 3 ราย และ บ้านแม่สุริน 2 ราย พบผู้ป่วยในเดือนกรกฎาคม (1 ราย) สิงหาคม (5 ราย) กันยายน (3 ราย) และพฤศจิกายน (2 ราย)

สุกใส (Chickenpox)

มีรายงานจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด 605 ราย (อัตราป่วย 4.35 ต่อประชากรพันคน) จากศูนย์พักพิง 4 แห่ง คือ บ้านใหม่ในสอย มีอัตราป่วยต่อประชากรพันคน 31.94 (434 ราย) บ้านแม่สุริน อัตราป่วยต่อประชากรพันคน 28.16 (100 ราย) บ้านถ้ำหิน อัตราป่วยต่อประชากรพันคน 9.84 (70 ราย) และบ้านต้นยางอัตราป่วยต่อประชากรพันคน 0.26 (1 ราย) มีผู้ป่วยสูงสุดในเดือนมีนาคม (229 ราย)

ตาแดง (Conjunctivitis)

มีรายงานจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด 761 ราย (อัตราป่วย 5.47 ต่อประชากรพันคน) จากศูนย์พักพิง 3 แห่ง คือ บ้านต้นยางมีอัตราป่วยต่อประชากรพันคน 52.23 (200 ราย) บ้านใหม่ในสอย อัตราป่วยต่อประชากรพันคน 32.09 (436 ราย) และบ้านแม่สุริน อัตราป่วยต่อประชากรพันคน 23.09 (82 ราย) มีผู้ป่วยสูงสุดในเดือนกรกฎาคม

ไวรัสตับอักเสบ เอ (Hepatitis A)

มีรายงานผู้ป่วยที่บ้านถ้ำหิน 34 ราย (อัตราป่วย 4.61 ต่อประชากรพันคน) พบต่อเนื่องตั้งแต่เดือน มกราคม – สิงหาคม โดยผู้ป่วยสูงสุดในเดือนมกราคม (11 ราย)

สรุป

เนื่องจากผู้อาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวแต่ละแห่ง มีการเดินทางเข้าออกทำให้มีโอกาสสัมผัสโรคจากภายนอกเข้าสู่ศูนย์พักพิงชั่วคราว และแพร่โรคจากศูนย์พักพิงอื่นๆ ได้ ทั้งนี้ยังขาดการรายงานการสอบสวนโรค และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ โดยเฉพาะกลุ่มโรคที่ถือว่าผิดปกติแม้พบผู้ป่วยเพียง 1 ราย รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการควบคุมป้องกันโรคในศูนย์พักพิงชั่วคราวบ่อย และเน้นให้การรักษามากกว่าการเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรค จึงทำให้พบการระบาดของโรคในศูนย์พักพิงได้อย่างต่อเนื่อง

ผู้เรียบเรียง

ปภาณิจ สวงโท

บรรณาธิการวิชาการ

นพ.จักรรัฐ พิทยาวงศ์อานนท์

Fig. 1 Reported Cases of Measles in Border camp, by week, 2012

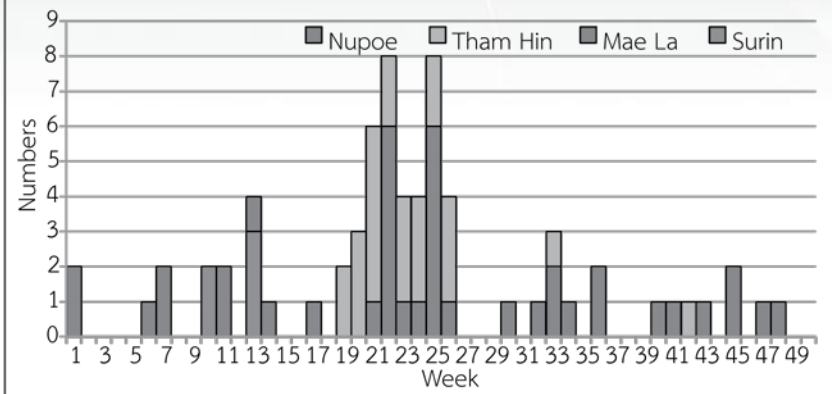

Fig. 2 Reported Cases of ILI in Border camp by month, Thailand, 2010 - 2012

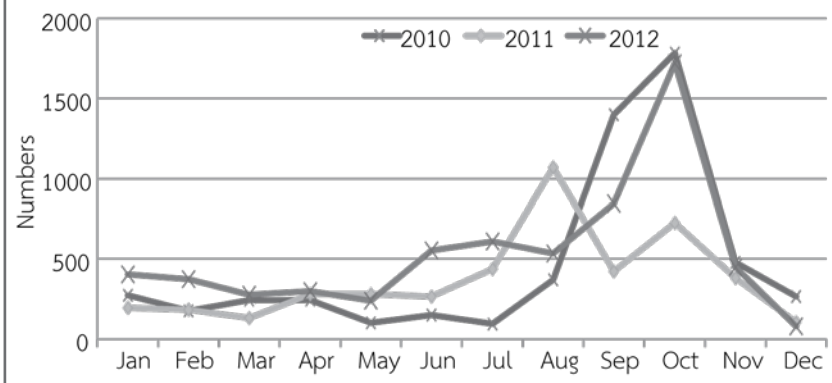

Fig. 3 Reported Cases of Dengue in Border camp by month, Thailand, 2011 - 2012

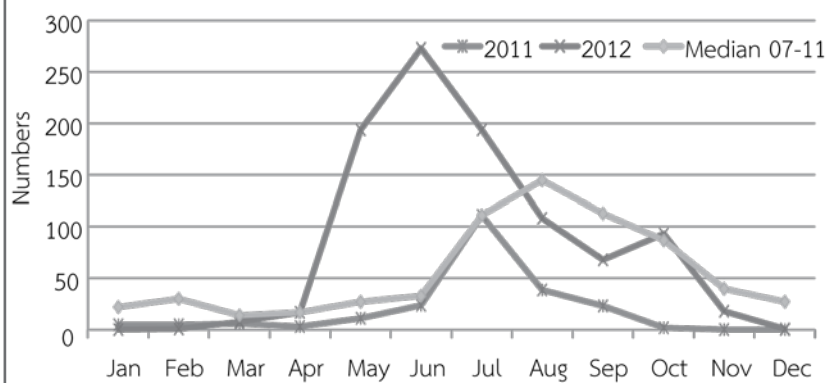

Fig. 4 Reported Cases of Watery Diarrhea in Border camp by month, Thailand, 2011 - 2012

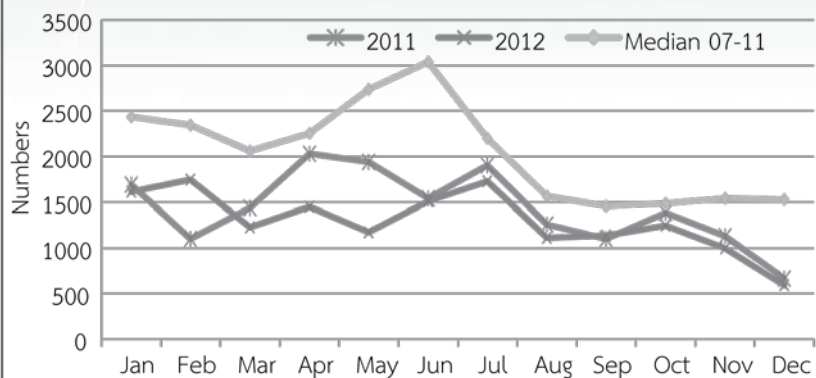

Fig. 5 Reported Cases of Dysentery in Border camp by month, Thailand, 2011 - 2012

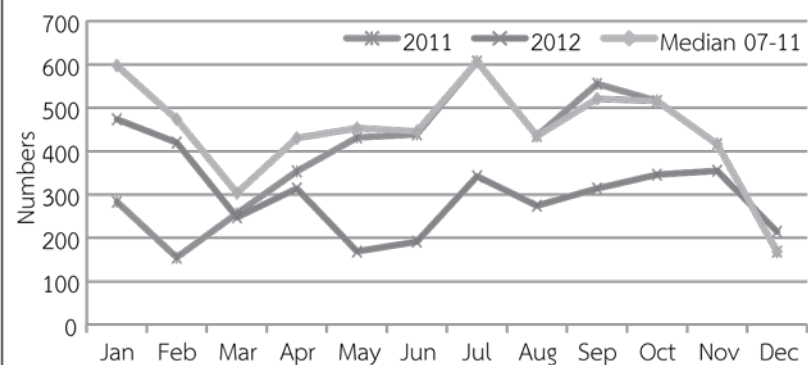

Fig. 6 Reported Cases of Malaria in Border camp by month, Thailand, 2011 - 2012

